

Масицька, Тетяна і Васейко, Юлія. «Граматичні особливості ідіостилю Галини Яструбецької: семантичні різновиди залежного об'єкта у структурі реченневих конструкцій». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 18, 2023, с. 36–48.

Masytska, Tetiana and Vaseiko, Yuliia. "Grammar Originality of Galyna Yastrubetska's Individual Style: Semantic Varieties of the Dependent Object in the Structure of Sentence". *Linguostylistic Studies*, iss. 18, 2023, pp. 36–48.

УДК 811.161.2'367.5:821.161.2(477.82)'06-1/-9.09Яструбецька

<https://doi.org/10.29038/2413-0923-2023-18-36-48>

ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІДІОСТИЛЮ ГАЛИНИ ЯСТРУБЕЦЬКОЇ: СЕМАНТИЧНІ РІЗНОВИДИ ЗАЛЕЖНОГО ОБ'ЄКТА У СТРУКТУРІ РЕЧЕННЕВИХ КОНСТРУКЦІЙ

Тетяна Масицька

Волинський національний університет імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна

Юлія Васейко

Волинський національний університет імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна

У статті досліджено граматичні особливості ідіостилю Галини Яструбецької. Схарактеризовано семантичні різновиди залежного від предиката об'єкта в поетичних творах письменниці. Основну увагу сконцентровано на семантико-синтаксичній структурі реченневих одиниць. З'ясовано доцільність застосування теорії синтаксичних залежностей в аналізі компонентного складу реченневих конструкцій. Проаналізовано об'єкт як залежний від предиката складник реченнєвої конструкції. Установлено, що основним семантичним варіантом залежного об'єктного компонента є об'єкт дії, у якому найповніше сконденсовано семантичну своєрідність категорії об'єктності. Залежний об'єкт дії позначає особу / предмет, на який спрямовано дію, і є одним із центральних залежних складників речення. Визначено основні різновиди предикатних компонентів: предикати дії, процесу та стану. Встановлено, що в досліджуваних поетичних текстах Галини Яструбецької залежний від предиката дії об'єкт є найчастотнішим. Він функціює в таких реченневих моделях: Sact + Pv(act) + O, Sact + Pv(act) + Oact + Adact, Sact + Pv(act) + Oact + Iac, Sact + Pv(act) + Oact + L1 + L2 + L3, Sact + Pv(act) + Oact + Adact + L1 + L2 + L3, Sact + Pv(act) + Oact + Adact + Imv + L1 + L2 + L3. У поетичних творах зафіксовано також реченнєві конструкції Sst + Padj(st) + Ost, Sst + Padv(st) + Ost з прикметниковим і прислівниковим предикатами, які зумовлюють об'єкт стану. Виокремлено 18 семантичних груп, що репрезентують залежний від предиката об'єкт. Домінуючими семантичними групами є групи абстрактної лексики, істот, флори, фауни та загальноживотної лексики на позначення предметів. Групи на позначення істот, флори та фауни є диференційними.

Ключові слова: структура речення, реченнєва модель, об'єкт, предикат, синтаксична залежність.

GRAMMAR ORIGINALITY OF GALYNA YASTRUBETSKA'S INDIVIDUAL STYLE: SEMANTIC VARIETIES OF THE DEPENDENT OBJECT IN THE STRUCTURE OF SENTENCE

Tetiana Masytska

Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine

Yuliia Vaseiko

Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine

This article highlights grammatical features of Galyna Yastrubetska's individual style. The main attention is paid to the establishment of semantic varieties of the object dependent on the predicate in the poetic works of the writer. Attention is focused on the semantic and syntactic structure of sentences. The expediency of applying the theory of syntactic dependencies in the analysis of the component composition of sentence constructions has been clarified. The object is analyzed as a predicate-dependent component of the sentence structure. The study has revealed that the main semantic variant of the dependent object component is the object of action, in which the semantic originality of the object category is most fully condensed. The dependent object of the action denotes the person /object to which the action is directed and is one of the central dependent components of the sentence. The main types of predicate components are action, process, and state predicates. The study findings argue that in the poetic texts of Galina Yastrubetska, the object dependent on the action predicate is most often used. It functions in the following sentence models: $S_{act} + P_{v(act)} + O$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act}$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + I_{ac}$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + L_1 + L_2 + L_3$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + L_1 + L_2 + L_3$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$. There are also sentence constructions $S_{st} + P_{adj(st)} + O_{st}$, $S_{st} + P_{adv(st)} + O_{st}$ with adjectival and adverbial predicates that condition the object of the state. There are 18 semantic groups representing the object dependent on the predicate. The dominant semantic groups are the groups of abstract vocabulary, lexemes denoting creatures, flora, fauna and commonly used vocabulary used for designating objects. Groups for the designation of creatures, flora, and fauna are differential.

Key words: sentence structure, model of sentence, object, predicate, syntactic dependency.

Вступ. Поезія сучасної письменниці Галини Яструбецької є багатогранною, тому привертає увагу не тільки вдячних читачів, а й дослідників авторського стилю. Мисткиня має власну оригінальну манеру світобачення та іноді руйнує усталені мовні правила. У неї свій стиль і правопис, вона розбудовує власну граматичну систему. На відміну від лінійної побудови речень структура текстового полотна письменниці є синергійною. «Мова існує доти, доки ламають заскорузлі у правилах зв'язки між словами і, навіть, усередині їх, руйнують лінійний принцип архітектури речення. Мова – живий організм. І, як кожен живий суб'єкт, вона любить свободу. Свободу рухатися згідно з логікою, яку пропонує саме слово. Найбільш відповідне для цього, так би мовити, природне середовище – поезія, – говорить пані Галина» (із розмови з Галиною Яструбецькою).

Щемливо поетичний світ літераторки (Давидюк 8) органічно поєднав життєвий досвід, неймовірне чуття слова, такт і знання (культурологічний пласт), авторську легкість афористично-парадоксального словописання (Баран 5). Її вірші вирізані щирістю ліричної тональності, незвичністю образів <...>, а головне – глибоким, виболеним <...> поглядом на життя (Ольшевський).

У граматичній структурі поетичних творів Галини Яструбецької репрезентовано всі різновиди речень сучасної української мови. Манера письма майстрині слова «...не улягає в усталені прокрустові ліжка́ звичних для більшості симпатиків поезії стереотипів та штампів. Вона віднаходить нову мову, в якій словам – тісно, а думкам – простору» (Яструбецька, *Під шкірою слів* 2).

Поетичний доробок талановитої волинської письменниці є унікальною мовною скарбницею, проте особливості її ідіостилю на сьогодні не вивчені. Дослідження семантичних різновидів залежного об'єктного компонента в поезіях Галини Яструбецької є актуальним, оскільки допомагає зрозуміти авторське розуміння дійсності та його вираження за допомогою слова. Детальний аналіз реченнєвих конструкцій, їхньої побудови та компонентного складу уможливить з'ясувати граматичні особливості поетичного тексту.

Проблематика граматичного об'єкта висвітлена в наукових розвідках І. Вихованця, А. Загнітка, М. Степаненка, М. Мірченка, Н. Костусяк, О. Межова, О. Ледней та інших дослідників. Дослідження і детальна систематизація різновидів об'єкта є *актуальним*, оскільки з'ясовує особливості побудови реченнєвих конструкцій (предикат та залежні суб'єкт і об'єкт становлять їхню основу).

Мета дослідження – визначити основні семантичні різновиди об'єкта в реченнєвих конструкціях поетичного тексту Галини Яструбецької. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) схарактеризувати об'єкт як залежний від дієслівного предиката складник реченнєвої конструкції; 2) виокремити основні реченнєві моделі із залежним об'єктом; 3) встановити основні семантичні групи із залежним об'єктом.

Стаття продовжує цикл публікацій авторів, у яких проаналізовані граматичні особливості ідіостилю письменників (Масицька, *Об'єктна* 118-126; Масицька, *Різновиди* 110-120; Масицька і Васейко, *Семантико-синтаксична* 51-53; Масицька і Мельник 129-137; Масицька і Васейко, *Граматична* 84-93).

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом дослідження послуговували збірки поезій Галини Яструбецької «Memorioglifika», «ФОТОДОСІЯ (СВІТЛОДАЯННЯ)», «Поліський пілігрим», «Під шкірою слів або вибух до середини». У дослідженні використано метод *метод суцільної вибірки* для аналізу речень із залежними від предикатів об'єктами. *Описовий метод* послуговував для детального граматичного аналізу

об'єктних компонентів. Систематизацію залежних об'єктних складників речення вможливив *системно-класифікаційний метод*. Метод функційного аналізу був застосований для визначення особливостей залежного об'єкта в реченнєвих конструкціях. Частково використаний *трансформаційний аналіз* уможливив утворити базові реченнєві моделі.

Результати дослідження і дискусія. Поняття об'єкт (від лат. *objectum* – предмет) має два значення: 1) категорія синтаксису, те саме, що додаток; семантична категорія синтаксису, що визначає назви предметів / істот, на які спрямовано дію, процес або стан, переважно виражені дієсловом. Об'єкт протиставлений семантичній категорії суб'єкта (Вихованець 390). У граматичних студіях об'єкт визначають як підкатегорію об'єктності семантико-синтаксичної структури речення у протиставленні підкатегорії суб'єктності (Мірченко 162); як семантичний залежний компонент семантичної структури речення з диференціацією різновидів: об'єкт – активний учасник дії (контрагент); об'єкт впливу; об'єкт деліберативний; 5) об'єкт знаряддя; об'єкт засобу дії /впливу; об'єкт володіння, належності; об'єкт цілеспрямованості; об'єкт сприйняття; об'єкт відношення (у тому числі й модальні відношення); об'єкт-джерело (Загнітко 612). О. Межов проаналізував граматичний об'єкт як мінімальну синтаксичну одиницю, визначив його семантико-синтаксичні ознаки і встановив п'ять основних семантичних варіантів об'єктних компонентів (синтаксем) із подальшою детальною диференціацією кожного варіанта (*Типологія*, 145-152). Домінуючою ознакою об'єкта, на його думку, є правобічна валентна позиція стосовно предиката, валентне поєднання з предикатом (Межов, 145-146). Н. Костусяк подала дефініцію поняття об'єкт і визначила його як центральну семантичну граему відмінкової системи, функційно-категорійний вияв якої тісно пов'язаний з ознакою пасивності, значенням реальної предметності. Дослідниця досить повно проаналізувала «широку варіативність семантичних відтінків» об'єктних компонентів (*Структура*, 100, 101–111).

Дискусійними вважаємо міркування сучасних граматистів (О. Межова 145,154-157; Н. Костусяк, 189, 196-200; О. Ледней 6-7 та ін.) щодо валентного поєднання об'єкта з предикатами. Зокрема, О. Ледней зауважила, що об'єктний компонент речення з-поміж інших субстанційних компонентів вирізняється правобічною валентною припредикатною позицією, однак дослідниця послуговується також і поняттям залежний об'єкт (*Об'єктні*, 6-7). На нашу думку, синтаксис залежностей більш чітко пояснює особливості формування реченнєвих конструкцій на семантико-синтаксичному рівні (предикат формує залежні від нього компоненти речення: суб'єкт, об'єкт, адресат, інструменталь, локатив) (Масицька, *Типологія* 161-167; Масицька, *Теорія залежностей* 676–683).

На сьогодні в лінгвістиці виокремлено основні різновиди предикатних слів, але не створено єдиних критеріїв для їхньої характеристики. Для комплексного аналізу предиката й похідних від нього

термінологічних понять характерна неусталеність підходів, що спостерігаємо в сучасних мовознавчих дослідженнях. Дослідження семантики речення потребує систематизації всієї сукупності предикатів. Це вмотивовано тим, що предикат не завжди виражений дієсловом. Проаналізувавши деякі класифікації предикатів, О. Межов дійшов висновку, що в них помітно багато розбіжностей, однак є і спільне: «...усі мовознавці виділяють предикати дії та предикати стану. Це головне семантичне протиставлення всередині предикатних знаків мовної системи. <...> Не існує поки що загальноприйнятої типології, адже в основі речення лежить ситуація позамовної дійсності, у якій відображені найістотніші сутності предметів» (*Типологія* 58). Він запропонував виокремлювати акціональні, процесуальні, стативні, квалітативні та квантитативні предикати (Межов 60–106). На нашу думку, потрібно виділити три основних різновиди предикатних одиниць: 1) предикати дії; 2) предикати процесу; 3) предикати стану, оскільки предикати процесу й стану досить показово різняться семантикою. Предикати стану поділяємо на предикати всеохопного стану, предикати якості, предикати кількості й предикати стану-відношення (Масицька, *Типологія* 90–126).

У сучасній українській мові залежний об'єкт спостерігаємо в таких реченнєвих моделях: $S_{st} + P_{adj(st)} + O_{st}$, $S_{st} + P_{adv(st)} + O_{st}$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act}$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + I_{ac}$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + I_{ac}$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + L_1 + L_2 + L_3$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$, ¹. Основним семантичним варіантом залежного об'єктного компонента є об'єкт дії, у якому найповніше сконденсовано семантичну своєрідність категорії об'єктності. Він позначає особу / предмет, на який спрямовано дію, і є одним із центральних залежних складників речення при предикатах дії. За нашими спостереженнями у досліджуваних поетичних текстах Галини Яструбецької залежний від предиката дії об'єкт є найчастотнішим. Він наявний у таких реченнєвих моделях: $S_{act} + P_{v(act)} + O$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act}$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + I_{ac}$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + L_1 + L_2 + L_3$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + L_1 + L_2 + L_3$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$. Іноді фіксуємо реченнєві конструкції з прикметниковим і прислівником предикатами: $S_{st} + P_{adj(st)} + O_{st}$, $S_{st} + P_{adv(st)} + O_{st}$.

Особливістю реченнєвої моделі $S_{act} + P_{v(act)} + O$ є те, що дієслівний предикат зумовлює два залежних компоненти: суб'єкт і об'єкт, напр.: ... [світло] **очі** обніає (Яструбецька, *Memorioglifika* 7)²; Жінка-дівчина <...> вигойдує-вигинає **коси**... (Яструбецька, *Поліський* 13); Хочу **руки** здійсмати у сьайві пер (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 15); Оберігає груша **господарів** своїх (Яструбецька, *Memorioglifika* 49).

¹ $P_{v(act)}$ – предикат дії; $P_{adj(st)}$ – прикметниковий предикат; $P_{adv(st)}$ – прислівниковий предикат; S_{act} – суб'єкт дії; S_{st} – суб'єкт стану; O_{act} – об'єкт дії; O_{st} – об'єкт стану; Ad_{act} – адресат дії; I_{ac} – інструменталь (засіб дії); I_{mv} – інструменталь (засіб пересування); L_1 – локатив (вихідний пункт руху); L_2 – локатив (шлях руху); L_3 – локатив (кінцевий пункт руху).

² Авторську орфографію та пунктуацію збережено.

Реченнєву структуру $S_{st} + P_{adj(st)} + O_{st}$ утворює прикметниковий предикат, що зумовлює суб'єкт і об'єкт, напр.: *...квіти <...> схожі на барвисті айстри...* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 56). У реченні *...кошіл був повний [риби, грибів]* (Яструбецька, Поліський 27) залежний об'єкт виражений імпліцитно.

У реченнєвій моделі $S_{st} + P_{adv(st)} + O_{st}$ функціують прислівниковий предикат та залежні від нього суб'єкт і об'єкт, напр.: *Було їм мало світа...* (Яструбецька, Поліський 24).

Реченнєву модель $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act}$ утворюють дієслівний предикат та залежні від нього суб'єкт, об'єкт і адресат, напр.: *... а квіти степу сон вже передав* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 36); *...вовк то й душу Богові оддавав бідака* (Яструбецька, Поліський 43); *Літо <...> долоню все кладе своїй доньці на золочену скроню* (Яструбецька, Поліський 50). У реченні *... тітка вгощала [яблуками] [дітей] в дитинстві...* (Яструбецька, Поліський 57) залежні від предиката дії об'єкт і адресат є імпліцитними.

Особливістю реченнєвої моделі $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + I_{ac}$ є те, що дієслівний предикат вмотивовує три залежні компоненти: суб'єкт, об'єкт й інструменталь, напр.: *... обули світло крильми* (Яструбецька, Під шкірою 11); *Прикрій же серце рукою* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 61). Письменниця свідомо приховує семантико-синтаксичні компоненти у деяких реченнєвих конструкціях на кшталт: *Розбити б глеки із пам'яттю...* (Яструбецька, Поліський 10); *...дід <...> палицю зламав...* (Яструбецька, Поліський 36); *До слова прив'яжу біль-камінь* (Яструбецька, Фотодосія 43); *А де б іще малювати Господу фрески* (Яструбецька, Поліський 94), тому що контекст поезій уможливорює їхнє розуміння.

Реченнєва модель $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + L_1 + L_2 + L_3$ утворена із предиката дії та залежних суб'єкта, об'єкта та локатива, який зазнає диференціації. *Мені метелик чорно-золотий перелетів дорогу* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 31) (локативи на позначення початку і кінця руху виражені імпліцитно). У реченні *Поніс нас кінь [з села][полем][на сінокіс]* (Яструбецька, Поліський 68) наявне ускладнення субстанційних залежних компонентів, пор.: *Ми поїхали конем з села полем на сінокіс* ($S_{act} + P_{v(act)} + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$ – для такої конструкції об'єкт не властивий).

У реченнєвій моделі $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + L_1 + L_2 + L_3$ предикат дії зумовлює суб'єкт, об'єкт, адресат та локатив із диференційним значенням, напр.: *... куди поніс метелик позолоту* (Яструбецька, Фотодосія 31); *Дід Пех <...> голоси трави, одуддів свист у кошілі отім додому ніс* (Яструбецька, Поліський 27); *...хвиля сонячна прибила-принесла тобі в дарунок всі перлини світу* (Яструбецька, Memoriglifika 69). Особливістю цих речень є те, що переважно об'єкт завжди виражений експліцитно, для інших залежних від предиката реченнєвих складників характерна імпліцитність.

Реченнєва модель $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$ репрезентує предикат дії та залежні від нього суб'єкт, об'єкт, адресат,

інструменталь та локативи. Речення з такою кількістю залежних компонентів не є поширеними, більшість реченневих складників виражені імпліцитно. У реченні *Коли підвода через ліс, по полю, та понад грушкучку, та до хати до білої везли осінній **світ**...* (Яструбецька, Поліський 99) спостерігаємо ускладнення субстанційних залежних компонентів: *підвода везла* та вторинні субстанційні компоненти: *біла хата, осінній світ*.

Реченнєві конструкції на кшталт: *Хочу **руки** здійсмати у сяйві пер* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 15); *Оберігає груша **господарів** своїх* (Яструбецька, Меторіогліфіка 49); *...квіти <...> схожі **на** барвисті **айстри**...* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 56) і под. ускладнені вторинними синтаксичними компонентами: *сяйво пер, свої господарі, барвисті айстри*. За нашими спостереженнями письменниця переважно послуговується семантично нелементарними простими реченнями, які за допомогою трансформації можливо змодельовати в семантично елементарні прості конструкції, напр.: *Бозя озирається крізь цілий світ* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 46) – *Бозя озирається крізь світ + Світ є цілий*; *Високу хвилю упіймало серце* (Яструбецька, Меторіогліфіка 10) – *Хвилю упіймало серце + Хвиля є висока*. Галина Яструбецька використовує в поезіях двоскладні й односкладні речення, у яких наявний залежний об'єкт: *Час відкидає **істини*** (Яструбецька, Під шкірою 93); *Я **вогнище** палю* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 92); *...я **сльози** витру* (Яструбецька, Поліський 103); *...на темряві води **сліди** zostавлю* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 44); *Відкрито **брами*** (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 49); *...а попустить трохи – і маєш **розкіш** вибору* (Яструбецька, Меторіогліфіка 22).

У поетичних творах письменниці залежний об'єкт переважно виражений різноманітною іменниковою лексикою, що позначає:

1) істот: назви членів родини, напр.: *Костьова Марія **сина** родила* (Яструбецька, Поліський 30); *Темна туга цю **жінку** гнала привечірнім лугом* (Яструбецька, Поліський 32); *І так леліють **доньку*** (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 85); назви осіб, напр.: *А люблять так **дитя*** (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 85); *Ніхто не прийшов рятувати **королівну*** (Яструбецька, Під шкірою 61); *...птахи <...> **прохожого** лякають...* (Яструбецька, Поліський 110); власні назви істот, напр.: *Змій з райського саду ще вполює кількоро **Єв*** (Яструбецька, Під шкірою 104);

2) загальну лексику (предмети), напр.: *...лелека в'є **гніздо*** (Яструбецька, Поліський 52); *Ти розкопав **криницю*** (Яструбецька, Меторіогліфіка 59); *В'яжуть **тіло** тугі вогняні перевесла* (Яструбецька, Меторіогліфіка 63); ***Крила** носиш...* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 77); *...хто теє **відерце** дістане...* (Яструбецька, Поліський 90);

3) абстрактні номінації, напр.: *...проміння хрестовина **світ** не вечірній вкрила світлотінню* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 38); *...сам один розгороджений до верховіття перечікуєш **світ*** (Яструбецька, Під шкірою 30); *...дитина **сни** подивляла* (Яструбецька, Поліський 15); *Палючу **діру** порожнечі пробую погасити цвітом цвіту пам'яті* (Яструбецька,

Memorioglifika 12); *І* Прірва відкриває свою Печальну *Душу* (Яструбецька, *Memorioglifika* 16);

4) кольороназву, напр.: *пелюстка Всесвіту блакить* струшує (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 33); ...*відгорни біле* з чорного струсни *блакитне* з пурпурового... (Яструбецька, *Під шкірою* 26); *Вибільюєш червоне і чорне* своїми снігами (Яструбецька, *Під шкірою* 144);

5) номінацію рідини, напр.: *Воно [серце] Сльозу* ростить (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 39); ...*пролити б* свячену *воду*... (Яструбецька, *Поліський* 10): ...*Галя <...> воду* несла... (Яструбецька, *Поліський* 93);

6) органи тіла, напр.: ...*гадка <...> застить серце* (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 22); ...*серце* в грудях чути... (Яструбецька, *Під шкірою* 17); *Я <...> маю серце*... (Яструбецька, *Під шкірою* 142); ...*примружила* натомлені *безсонні очі* Доля... (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 68). За нашими спостереженнями лексема «серце» є досить частотною у поезіях.

7) частини тіла, напр.: ...*розімкне долоні* Бог (Яструбецька, *Під шкірою* 18); ... *і з дитинства мого головою* хитнув лелека (Яструбецька, *Поліський* 21); ...*то й трьох дядьків чи й вистачило б рук* (Яструбецька, *Поліський* 35); *Роса холодна босі ноги* жалить (Яструбецька, *Memorioglifika* 23); ...*чоло плече* торкає (Яструбецька, *Memorioglifika* 77); [Сонце] *Торкає лице* (Яструбецька, *Поліський* 75); *Не вберегти від опіків ступні* (Яструбецька, *Під шкірою* 75);

8) номінації флори: назви грибів, напр.: ...*сироїжок, бабок, синяків* ніхто у нас не брав (Яструбецька, *Поліський* 34); назви квітів, напр.: ... *була б не сіяла рожі* під вікнами (Яструбецька, *Memorioglifika* 46); назви рослин, напр.: ...*вдова дрібненький льон* вибирала... (Яструбецька, *Поліський* 64); *посадив батько дуба*... (Яструбецька, *Поліський* 67);

9) номінації фауни: назви птахів, напр.: *Молода ліщина зозульок* не колише (Яструбецька, *Поліський* 19); ...*все цвіло качок* ховало ... (Яструбецька, *Поліський* 43); назви комахів, напр.: *У цьому саду жінка збирає мурахи* (Яструбецька, *Під шкірою* 46); ...*курочка ряба метелика* з неба *склювати* хоче (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 106); назви тварин, напр.: ...*все <...> ховало зайців і вовків*... (Яструбецька, *Поліський* 43); ...*місяць <...> повипускав собі на втіху срібляних коней* (Яструбецька, *Поліський* 51);

10) знаряддя праці, напр.: ... *місяць музичні весла* висушує (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 33); ...*дід <...> лиш попускає мотузка*... (Яструбецька, *Поліський* 25); *І серце, як човен, веслом* ясеновим *змахне-відштовхнеться*... (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 66);

11) час доби, напр.: *Все б їм <...> вечори* стрічати на травах, на росі (Яструбецька, *Поліський* 24);

12) природні явища, напр.: *Вікна – всіма шибками ловлять сонце й вітер* (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ*, 49); *Сенси спадають* грибними *дощами* вересневими (Яструбецька, *Під шкірою* 92);

13) номінації простору, напр.: *Смертельна втома небо* облягла (Яструбецька, *Memorioglifika* 20);

14) музичні терміни, напр.: *Натягнуто струну понад проваллям* (Яструбецька, *Memorioglifika* 24);

15) назви аксесуарів, напр.: *Вив'язує ріка туманів пояси* (Яструбецька, *Memorioglifika* 42); *Ліщина ухопилась за сережки* (Яструбецька, *Поліський* 118);

16) назви будівель та пов'язані з ними номінації, напр.: *...срібна голка шовкова нитка мережать <...> білу мамину хату* (Яструбецька, *Memorioglifika* 71); *Цю браму стережуть не ярі пси* (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 68); *Шукаю двері...* (Яструбецька, *Під шкірою* 138);

17) застарілу та діалектну лексику, напр.: *Ой чим, моя мамо, колиску встеляла* (Яструбецька, *Memorioglifika* 42); *Намітки* плетуть з шовкових повідків русалки в житі (Яструбецька, *Поліський* 51); *...зняв батько теплу-теплу маринарку...* (Яструбецька, *Поліський* 69);

18) номінації, пов'язані з народними повір'ями, напр.: *...трава на лузі вилляла б йому ляк* (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 22); *...зурочення вишен та в би вітер* (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 22);

Галина Яструбецька переважно використовує іменникову лексику, що позначає об'єкт. Іноді письменниця вживає особові займенники на позначення об'єкта у відповідних відмінкових формах, напр.: *Цей сад мене піймав* (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 37); *...ти її [грушку] з'їси...* (Яструбецька, *Поліський* 63); *...[хата] втомилась нас виглядати* (Яструбецька, *Поліський* 28); *Я їх [краплі роси] збирала...* (Яструбецька, *Поліський* 15); *Може, їх [співанки] хтось спіткає...* (Яструбецька, *Поліський* 19); *У нас його звали Пех* (Яструбецька, *Поліський* 25) і вони є найчастотнішими в аналізованих художніх текстах. У реченнях також функціують займенники іншого значення, зокрема, зворотний: *...вдивляєтесь у себе* (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 35); вказівні напр.: *ВОНИ не люблять тих....* (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 37), відносні, напр.: *...кого не любить тиша* (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ*, 37); *Любиш кого не існує* (Яструбецька, *Під шкірою* 114). Зрідка спостерігаємо в реченневих конструкціях об'єкт, репрезентований субстантивованим прикметником, напр.: *У жертву віддали щонайкрасніших* (Яструбецька, *Поліський* 18); *...циганка порятувала її мило'го...* (Яструбецька, *Поліський* 65);

Для відтворення поетичної уяви мисткиня використовує об'єкт, виражений емоційно-експресивними іменниками зі зменшено-пестливими суфіксами, що є характерним для збірки поезій «Поліський пілігрим», напр.: *Ніхто не гладить добрими руками голівки* чорнобривців (Яструбецька 22); *...твої невидючі ноги не потоптали грибну малечу* (Яструбецька 23); *Голівками* хитали мальви... (Яструбецька 30); *...а штахетина вушко* наставляє.... (Яструбецька 29); *...шуліки око мишву і зайченяток і пташат* вистежувало... (Яструбецька 43) та з суфіксами на означення збільшеності, згрубілості, напр.: *...переждати той дощисько варт* (Яструбецька 34). Помітно, що у віршах цієї збірки залежний від предиката суб'єкт теж іноді репрезентований емоційно-експресивними

іменниками, напр.: ...**горішок** біжить-бігає (Яструбецька 28); ...**корівчина** йшла ... (Яструбецька 16); ...а під боком – **дубище** (Яструбецька 35); **Пташина** зависла над кущем (Яструбецька 120); ...сповзаються <...> приходять <...> **жабенята** <...> **зайчєнята** (Яструбецька 110); ... не згасла **свічечка** нареченої (Яструбецька 106); **Вітриська** за вікном посвистували (Яструбецька 37). Це ж спостерігаємо в реченневих конструкціях, у яких дієслівний предикат зумовлює залежний локатив, напр.: Він [Дід Пех] понад нашим **дворищем** ішов (Яструбецька 27); Зозуляста розумна курочка <...> між **травичкою** молодю (Яструбецька 74); Удвох і брели **вуличкою** (Яструбецька 17). Це характерне й для вторинних компонентів речення, що ускладнюють реченнєву конструкцію, напр.: ...голос свій **малесенький** людина вplete у світлу тишу за вікном (Яструбецька 30); А жоден куц біля **новеньких** дворич не пахне... (Яструбецька 122). Використання емоційно-експресивних іменників в збірці «Поліський пілігрим» є найчастотнішим. І це не випадкове явище, адже вірші збірки про особливі місця: «Такі місця є в кожного, якщо не на землі, то в серці. Часто їх не дуже й помічаєш. Поки вони є. Але коли втрачаєш бодай щось із їх контексту, починаєш розуміти, що вони були, і відчувати, як багато важили в твоєму житті, що саме там – земний рай, і тепер щоразу повертатимешся до тих місць як паломник на прощу. <...> Туди тепер мандрує <...> знана дослідниця художнього слова, а віднедавна і його владна господиня – Галина Яструбецька» (Давидюк, 3). Для інших проаналізованих збірок це властиво меншою мірою: ...**ранять** **маленьке сердечко** (Яструбецька, *Memorioglifika* 12); ...[небо] світлу **дитинку** зронить (Яструбецька, *Memorioglifika* 78); ...де мостити **гніздечко?** (Яструбецька, *Memorioglifika* 12); ...і подорожник листком **манюнім** ніжно припав до стежки (Яструбецька, *Memorioglifika* 45); ...**лапки** гусачі й **дівчєня** у блакитній **хусточці** (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 17); Зоря-послушниця на **світчерешеньці** молитиметься (Яструбецька, *ФОТОДОСІЯ* 21). Виявлено, що емоційно-експресивні іменники у збірці «Під шкірою слів або вибух до середини» не функціують, за винятком двох: ...нема жодного **клаптика** шкіри (Яструбецька 127); Між долонь всесвіту – ніжності **клаптик** (Яструбецька 112).

У структурі реченневих конструкцій залежний об'єкт спостерігаємо як у препозиції щодо предикатного компонента: ...**Нитку** **рве** нарук... (Яструбецька, *Поліський* 49); Кожна квітка **акафіст** складає (Яструбецька, *Memorioglifika* 50), так і в постпозиції, напр.: Босу **душу** **ранять** думки (Яструбецька, *Memorioglifika* 21); Хтось **вибудує** **вежу** (Яструбецька, *Memorioglifika* 22); Ти **матимеш** **Любов** (Яструбецька, *Memorioglifika* 76); Туга **палить** **вірші** (Яструбецька, *Під шкірою* 146).

Поетична мова творів є досить своєрідною, це засвідчують й метафоричні образи, які передає не тільки залежний об'єкт, а й усі реченнєві компоненти, залежні від дієслівного предиката, напр.: ...**дерева** ще до сходу сонця **повідчиняють** всі свої **віконця**... (Яструбецька, *Поліський*

53); *Два потоки хату обнімають* (Яструбецька, Поліський 39); *Вичерпную кров зі строф* (Яструбецька, Під шкірою 61); *А калинонька <...> ніжні руки ламає, коліскову співає* (Яструбецька, Поліський 127); *...берег прикрив золотими долонями світлий слід ЛюдиноМадонни* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 99). Залежний об'єкт виражений переважно додатком. Іноді письменниця вживає й прикладку у функції залежного об'єкта, напр.: *...[потоки] вигинають спини-хвилі* (Яструбецька, Поліський 39); *Все <...> ловить блиски-звуки...* (Яструбецька, Поліський 39); *...[тиші сувої] вгортали <...> усміх-каліну, венгерку-сливу, яблуню-дичку* (Яструбецька, Поліський 41); *Прикличеш не хлопчика-поводиря – дівча...* (Яструбецька, ФОТОДОСІЯ 71).

Висновки. У поезіях Галини Яструбецької залежний об'єкт переважно зумовлюють предикати дії. Прикметникові та прислівникові предикати, що зумовлюють залежний об'єкт, використані обмежено. Залежний від предикатів об'єкт наявний у реченневих моделях, у яких є два залежних компоненти: $S_{act} + P_{v(act)} + O$, $S_{st} + P_{adj(st)} + O_{st}$, $S_{st} + P_{adv(st)} + O_{st}$, три залежних компоненти: $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act}$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + I_{ac}$, п'ять залежних компонентів: $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + L_1 + L_2 + L_3$, шість і сім залежних компонентів: $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + L_1 + L_2 + L_3$ та $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$. У реченневих конструкціях $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act}$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + I_{ac}$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + L_1 + L_2 + L_3$, $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + L_1 + L_2 + L_3$ та $S_{act} + P_{v(act)} + O_{act} + Ad_{act} + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$ спостерігаємо наявність імпліцитно виражених компонентів та семантичне ускладнення. Залежний об'єкт, виражений переважно іменниковою лексикою, за частотністю вживання утворює 18 семантичних груп. Найемнішими семантичними групами є групи на позначення абстрактної лексики, істот, флори та фауни та загальноновживаної лексики на позначення предметів. Групи на позначення істот, флори та фауни є диференційними.

Уважаємо, що досить перспективним є дослідження звукової палітри віршів та морфем, за допомогою яких поетеса виражає свої думки, почуття, емоції, творить неповторно чуттєві образи, що потужно впливають на емоції її поціновувачів та занурюють у світ поетичного слова.

Список використаних джерел

- Яструбецька, Галина. *Memorioglifika*: поезія. Луцьк, 2010.
 Яструбецька, Галина. *ФОТОДОСІЯ (СВІТЛОДАЯННЯ)*: поезія. Луцьк, 2010.
 Яструбецька, Галина. *Поліський пілігрим*: поезії. 2-ге вид. Луцьк, 2011.
 Яструбецька, Галина. *Під шкірою слів або вибух до середини*. Львів, 2018.

Sources

- Yastrubetska, Halyna. *Memorioglifika* : poezii. Lutsk, 2010.
 Yastrubetska, Halyna. *FOTODOSIYA (SVITLODAIANNIA)*: poezii. Lutsk, 2010.
 Yastrubetska, Halyna. *Poliskyi pilihrym*: poezii. 2nd ed. Lutsk, 2011.
 Yastrubetska, Halyna. *Pid shkiroiu sliv abo vybukh do seredyny*. Lviv, 2018.

Список використаної літератури

- Баран, Євген. «Вибухають палімпсестні кола світобудови». Яструбецька, Галина. *ФОТОДОСІЯ (СВІТЛОДАЯННЯ)*: поезія. Луцьк, 2010, с. 3-6.
- Давидюк, Віктор. «Спогади втраченого раю». Яструбецька, Галина. *Поліський пілігрим*: поезії. 2-ге вид. Луцьк, 2011, с. 3-8.
- Вихованець, Іван. «Об'єкт». *Українська мова: енциклопедія*, за ред. ред. В. М. Русанівського, і О. О. Тараненка. Київ, 2000.
- Загнітко, Анатолій. *Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис*. Донецьк, 2011.
- Ольшесвський, Ігор. *Мистецтво підкрювати читача (штрихи до творчого портрета Галини Яструбецької)*. URL: www.zolotapektoral.te.ua
- Ледней, Ольга. *Об'єктні синтаксеми в структурі простого речення*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2003.
- Масицька, Тетяна. «Об'єктна семантико-синтаксична залежність у мовотворчості Лесі Українки». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 1, 2014, с. 118-26.
- Масицька, Тетяна. *Типологія семантико-синтаксичних залежностей*. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2016.
- Масицька, Тетяна. «Теорія залежностей у сучасному синтаксисі». *Сучасні мово- і літературознавчі методології та нові прочитання художнього тексту*. Луцьк, 2018, с. 676-83.
- Масицька, Тетяна. «Різновиди семантико-синтаксичної залежності суб'єкта дії у прозових творах Йосипа Струцюка». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 11, 2019, с. 110-20.
- Масицька, Тетяна і Васейко Юлія. «Семантико-синтаксичні особливості авторського тексту Анатолія Свідзинського: диференціація суб'єкта». *Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу: матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 20-ти річчю інституту*. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. с. 51-3.
- Масицька, Тетяна і Мельник Ірина. «Грамматичні особливості ідеостилю Лесі Українки: функції локатива у драмі-феєрії «Лісова пісня»». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 12, 2020, с. 129-37.
- Масицька, Тетяна і Васейко Юлія. «Грамматична своєрідність ідіостилю Ірини Жиленко: семантичні різновиди суб'єкта у структурі речення». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 16, 2022, с. 84-93.
- Межов, Олександр. *Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць*. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2012.
- Мірченко, Микола. *Структура синтаксичних категорій*. Луцьк, 2004.

References

- Baran, Yevhen. "The palimpsest circles of the universe are exploding" ... Yastrubetska, Halyna. *FOTODOSIA (SVITLODAIANIA)*: poezia. Lutsk, 2010, pp. 3-6.
- Davydiuk, Viktor. "Memories of Paradise Lost". Yastrubetska, Halyna. *Poliskyi pilihrym*: poezii. 2nd ed. Lutsk, 2011, pp. 3-8.
- Vykhovanets, Ivan. "Object". *Ukrainska mova: entsyklopediia*, edited by V. M. Rusanivskyi, and O. O. Taranenko. Kyiv, 2000.
- Zahnitko, Anatolii. *Teoretychna hramatyka suchasnoi ukrainskoi movy. Morfolohiia. Syntaksys*. Donetsk, 2011.
- Olshevskyi, Ihor. *The art of subjugate the reader (touches of the creative portrait of Halyna Yastrubetska)*. www.zolotapektoral.te.ua
- Lednei, Olha. *Obiektni syntaksemy v strukturi prostoho rechennia*. PhD Thesis Abstract. Odesa, 2003.

- Masytska, Tetiana. "Objective Semantic and Syntactic Dependence in Lesya Ukrainka' Language Creativity". *Linguostylistic Studies*, iss. 1, 2014, pp. 118-26.
- Masytska, Tetiana. *Typolohiia semantyko-syntaksyschnykh zalezhnosti*. Lutsk, 2016.
- Masytska, Tetiana. "Dependency theory in modern syntax». *Suchasni movo- i literaturoznavchi metodolohii ta novi prochyttannia khudozhnoho tekstu*. Lutsk, 2018, pp. 676–83.
- Masytska, Tetiana. "Semantic-syntactic dependency varieties of the subject of action in Joseph Strutsiuk's prose". *Linguostylistic Studies*, iss. 11, 2019, pp. 110-20.
- Masytska, Tetiana, and Vaseiko Yuliia. "Semantic and syntactic features of the author's text by Anatoliy Svidzinsky: differentiation of subject". *Aktualni problemy suchasnoi osvity ta nauky v konteksti yevrointehratsiinoho postupu: materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii, prysviachenoï 20-ty richchiiu instytutu*. Lutsk: Vezha-Druk, 2020, pp. 51-3.
- Masytska, Tetiana, and Melnyk Iryna. "Grammatical features of Lesya Ukrainka's individual style: functions of locative in the spectacular drama "The Forest Song"". *Linguostylistic Studies*, iss. 12, 2020, pp. 129-37.
- Masytska, Tetiana, and Vaseiko, Yuliia. "Grammar Originality of Iryna Zhylenko's Individual Style: the Subject's Semantic Varieties in the Sentence Structure". *Linguostylistic Studies*, iss. 16, 2022, pp. 84–93.
- Mezhov, Oleksandr. *Typolohiia minimalnykh semantyko-syntaksyschnykh odynyts*. Lutsk, 2012.
- Mirchenko, Mykola. *Struktura syntaksyschnykh katehorii*. Lutsk, 2004.

Стаття надійшла до редколегії 11.02.2023